

DENNE

Av *Janne Bondi Johannessen*

Artikkelen belyser de selvstendige, ikke-attributive pronomenene *dette*, *dette* og *disse*. Først og fremst undersøkes det deskriptivt hvilke bruksbetingelser pronomenene har i forhold til mulig antesedent. Det vises at de er i gjensstand for en generell subjektvsvegning. Både semantiske og pragmatiske betingelser undersøkes og forkastes. Deretter foreslås en syntaktisk analyse basert på bindingsteorien i Chomsky (1986) og på Hestviks (1992) analyse av anti-subjektorientering. Den gjør rede for de setningsinterne begrensningene på koreferanse.

1. Innledning¹

1.1. Avgrensning

I denne artikkelen skal jeg belyse flere sider ved pronomenet *dette*, med de alternative formene *dette* og *disse*. Diskusjonen avgrenses til den pronominale bruken av *dette*: Vi skal altså ikke se på den determinative bruken, hvor det modifierer et substantivisk ledd (1a). Videre utelukker vi den deiktiske bruken, hvor *dette* peker ut et objekt i den ikke-språklige konteksten (1b).

- (1) a. Denne boka kan du få.
b. Denne [som taler holder i hånden] kan du få.

Både determinativen og det deiktiske *dette* står i et fullt paradigme av former både med hensyn til kjønn og tall (*dette*, *dette*, *disse*) og med hensyn til det lokative forholdet mellom det omtalte og taleren (*den*, *det*, *de*), mens det pronominale *dette* ikke har de sistnevnte variantene, som betegner et lokativt fjernt forhold mellom taler og objekt. I det følgende

effekt. Vi vil derfor ende opp med et større syntaktisk apparat, nemlig bindingsteorien i Chomsky (1986) og subjektvegringsanalysen for possessive pronomener/refleksiver i Hestvik (1992). Jeg skal foreslå at bruksbetingelsene til DENNNE kan forklares ved å kombinere den innsikt som gjelder subjektvegring i Hestvik (1992) og den som gjelder langdis-tansereflexiver slik de har vært behandlet i litteraturen, for eksempel i Progovac (1993).

Pronomenet DENNNE er for det meste et skriftspråksfenomen, og egner seg derfor ypperlig for elektronisk søking. Mange av eksemplene i denne artikkelen er hentet fra elektroniske tekster (romaner og sakprosa) tilgjengelige ved Tekstlaboratoriet, Universitetet i Oslo. I tillegg til det illustrasjonsmaterialet som er funnet i norske grammatikker, har dette utgjort et svært godt grunnlag for å avgjøre hva slags bruksbetingelser som faktisk finnes.

1.3. Tidligere omtale i litteraturen

Det er ikke mange norske grammatikere som har levdnet pronomenet DENNNE særlig mye oppmerksomhet. Western (1921:489) sier: "*Denne* brukes neppe som overledd." Han gir likevel eksempler på nettopp dette, selv om de ikke kommenteres nærmere, f.eks. (3). (Ifølge Western (1921:11-13) er et overledd noe som har selvstendig funksjon, mens et adledd "spesialiserer et overledd". I eksemplene er det innlysende at DENNNE er selvstendige ledd: Ingen av dem "spesialiserer" underforståtte substantiv. DENNNE er altså ikke uttrykk for *denne Napoleons* eller *denne Freden*.)

- (3) a. Det var da ikke til **Napoleon**, han kunde stille sine Forhaabninger. Han maatte regne med **dennes** motstandere.
 b. Da saa **Freden** kom, traf **denne** ikke Christian Frederik uforberedt.
 (Nielsen, Christian Frederik 15-16, siert i Western 1921:489)

Knudsen (1949:27) sier om DENNNE at "bruken i stedfortredende stilling (substantivisk) er svakere utviklet jenn den deiktiske, JB1]. Det er mest i (sirt, kansellistisk) skriftmål at pronomenet erstatter det foregående ledd." Om DENNNEs mulige referanse sier Knudsen: "Svært ofte når *denne* brukes slik, er det for å markere til det sist nevnte substantiviske ledd og unngå misforståelse [...]". Videre sier han: "Det deiktiske er stadig et sterkt element i funksjonen når *denne*, *dette*, *disse* står stedfor-

skal vi bruke formen DENNNE til å referere til pronomene *denne*, *dette* og *disse*.

Det artikkelen skal handle om, er den *angforiske*, *selvstendige* bruken av pronomenet. For det første er kravet da at det viser til noe som er nevnt (eller skal nevnes) i den språklige konteksten, og for det andre at det ikke modifiserer et substantivisk ledd. Et par eksempler er vist i (2).

- (2) a. Bård er så harm over dette at han har sagt det til **presten**, men **denne** ble så rasende at Bård var redd han skulle slå.
 (Anne-Karin Elstad: Magret, 1977)
- b. Han begynte å snakke, mer for å overbevise seg selv, enn for å informere **Scott** om detaljer som **denne** utmerket godt visste på forhånd.
 (Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

I (2) ser vi at DENNNE fungerer som et pronomens snarere enn en determinativ, og at det må være korefererende med et annet ledd i setningen. (Koreferanse vil her og i det følgende illustreres med halvt trykk, med mindre fare for misforståelser vil gjøre det nødvendig med egen indksering.)

1.2. Forslag til analyse

Pronomenet har ikke fått utstrakt omtale i norske grammatikker, og dets bruksbetingelser har ikke vært beskrevet tilfredsstillende. I denne artikkelen skal vi se på hvilke bruksbetingelser som finnes. Vi skal se at begrensningene på pronomens referanse ikke kan beskrives som en slags språklig deiksis hvor det sist nevnte er den sannsynlige eller endog mulige referanse. Det mer generelle begrepet distanse kan heller ikke beskrive de observerte begrensninger. Tvert imot viser det seg at hovedbegrensningen ser ut til å være at det aldri kan være koreferent med et subjekt.

Pronomenet er altså offer for subjektvegring. En slik vegring, som i litteraturen også kalles anti-subjektsoorientering, kan ha flere årsaker. Vi skal først undersøke et par semantisk-pragmatiske forklaringsmåter, nemlig antesedentens tematiske rolle, og dens saliens. Disse forklaringsmåter viser seg ikke å kunne dekke de observerte dataene. Vi skal derfor heller vende oss mot syntaktiske forklaringsmåter. Det viser seg at subjektvegringen ikke kan beskrives som en ren anti-c-kommando-

2. Pragmatiske eller semantiske bruksbetingelser?

2.1. Referanse til det sist nevnte

Den intuitive følelsen man har for DENNEN, er at det snarere følger pragmatiske enn grammatiske prinsipper, og at det egentlig er svært liten forskjell mellom DENNEN og et ord som *sistnevnte*, som plukker ut nettopp det sist nevnte, som i (7). Dette er den intuisionen som Knudsen og Næs (nevnt ovenfor) ga uttrykk for: DENNEN plukker ut det som er nærmest, uansett om det er determinativ eller pronomen, deiktisk eller anaforisk.

- (7) a. Johanne plystret til **Ola**, men **denne** leet ikke på øyelokket.
b. Johanne plystret til **Ola**, men **sistnevnte** leet ikke på øyelokket.

På grunn av setningspar som de i (7), må vi undersøke om det faktisk finnes kontekster hvor DENNEN og *sistnevnte* utelukker hverandre. I (8) har vi eksempler på nettopp dette.

- (8) a. Om **sin bror** sa Per at **denne**/**sistnevnte* ikke liker sjokolade.
b. **Sin bror** fortalte Per om **dennes**/**sistnevntes* post.
c. Johanne plystret til **Ola** og **Petter** da ***denne**/*sistnevnte* leet på øyelokket.

I (8a,b) er DENNEN korreferent med et ledd som ikke er *sist*, her er *sistnevnte* umulig. I (8c) har vi en situasjon hvor det nominale leddet som er lineært *sist*, er foreslått som antesedent. Her er bare *sistnevnte* akseptabelt, DENNEN er umulig.

Vi ser altså at DENNEN ikke behøver å være det siste substantiviske leddet som ble nevnt, mens dette for *sistnevnte* derimot er et krav. At det ikke er et "sisthetskrav", understrekes ytterligere av at pronomenet DENNEN også kan ha *katagorisk* referanse:²

- (9) Frukten af min fredssommelighed har været **denne**, at ...
(Knudsen 1949:27)

Vi kan altså fastslå at DENNEN ikke har fullstendig samme bruksbetingelser som *sistnevnte*, og at de blant annet skiller seg fra hverandre ved at DENNEN ikke behøver å referere til det sist nevnte substantiviske ledd.

treddende (substantivisk) på denne måte [...]” Knudsen har hentet et par eksempler fra skjønnlitteraturen:

- (4) a. (Edvard) gav sig riktig til at nøde **Ole**, og det likte **denne** nok så godt. (B.B.)
b. (da hun) saa bort paa **ternen**, sat **denne** ildrød i ansigtet. (Unds.)
(Begge sitert i Knudsen 1949:27)

Beito (1970:242) legger også vekt på at pronominalt DENNEN er sjelden og mest brukt til å unngå misforståelse: "Anaforisk om personar er *denne* sjeldsamt og helst litterært [...]” "[...] *denne* vort stundom nytta til å hindre misvying [...]”. Beitos eksempler er hentet fra skjønnlitteratur og aviser. Noen er gjengitt nedenfor:

- (5) a. Det vart saa nift aa hava **Toremun** standande imillon seg, men **denne** sto med stive augo. (Ves:GG, s.204)
b. Han berre ser på **Gaute**, da **denne** stig ned or koret. (Krok-ID, s.12)
c. Direktør Puntervold kom med framlegg om **ei sildelov**, og **denne** sette Ofteidal ut i livet. (SS 1953, s.134)
d. Når det repeterte ordet kjem i brodden for **setninga**, kan oppattaketet gje **denne** eit patetisk, stemningsbori tonefall. (Dale, Ga, s.236)

(Alle sitert i Beito 1970:242)

Næs (1972:328) sammenligner også den deiktiske og den anaforiske bruken: "Den deiktiske forskjellen mellom *denne* og *den* skulle føre til at *denne/dette* i anaforisk bruk viste til det nærmeste nominale av samme kjønn, *den/det* til et fjernere nominal. Men tydelige eks. er mangelyvare, for det vises sjelden til mer enn ett nominal om gangen. Snarere tjener *denne* osv. til en mer poengtert henvisning enn *den* osv." Et par eksempler:

- (6) a. Felles venner foreslo **forlik**, men **dette** lå hann fjernt.
b. De kom med **flere forslag**, men **disse** avviste han.

Næs (1972:328)

Vi ser at grammatikene har vært uvillige til å ha klare meninger om referanseforholdet til DENNEN. I den grad de har uttalt seg, er det for å påpeke likheten mellom anaforisk og deiktisk bruk.

(12) Agens – Opplever – Mål/Kilde/Lokasjon – Tema
(Grimshaw 1990:8)

I alle eksemplene ovenfor er det klart at det subjektet som ikke kan være antesedent, også har den mest prominente rollen. Men det finnes jo mange verb som er slik at subjektet ikke har den mest prominente rollen. I slike tilfeller skulle vi vente at subjektet kunne være antesedent hvis tematisk roller er det som egentlig er avgjørende. I (13) finner vi eksempler hvor subjektet ikke er det leddet som er mest tematisk prominent:⁴

- (13) a. *Per fortalte at [Ola var blitt lovet av Marit [å få et bilde av denne]].
 b. *Ola innga det inntrykket til Marit [at denne var intelligent].
 c. *Ola sjokkerte Marit [da denne blottet seg på gata].

Det fremgår at subjektet fremdeles er en umulig antesedent. I (13a) er subjektet *Ola Tema*, mens Agens er uttrykt v.h.a. en PP i samme setning. I (13b) er subjektet *Ola Tema* (eller Kilde) mens Opplever-rollen er uttrykt i en PP, og i (13c) er subjektet *Ola Tema* (Kilde) mens Opplever-rollen uttrykkes av objektet. Alle de tre subjektene her har lav tematisk prominens, men kan likevel ikke være antesedenten til DENNE. Videre kan det nevnes, som en anonym konsulent har påpekt, at *Marit*, som har høyest prominens i alle de tre setningene, faktisk kan være antesedent. Tematisk prominens må derfor avskrives som mulig forklaring på subjektvegringen.

2.4. *Salien*s

Det har vært skrevet en god del om anaforer og pronomener med hensyn til saliens. Med denne termen mener vi "en ordning av familierede diskursreferenter (variablene for individer, foreteelser og tider som enten er nevnt i diskursen, til stede i samtalsituasjonen eller globalt/kulturelt kjent av samtalepartnere) etter hvor sannsynlig det er at de blir plukket opp av et pronomen, en demonstrativ eller en bestemt beskrivelse på et gitt stadium i en diskurs" (definisjonen er gitt av Kjetil Strand ved personlig forespørsel). Det er vanlig å anta at den mest saliente deltageren i en diskurs er den som er antesedenten til et pronomen. Fretheim (1993b) har imidlertid vist hvordan de trykks sterke og de trykksvake variantene av vanlige personlige pronomener har nesten komplementær distribusjon når det gjelder referanse (blokkbokstaver angir trykkestærkt pronomen):

2.2. *Distanse til antesedenten*

Selv om DENNE ikke har samme bruksbetingelser som *sistnevnte* og antagelig har mer kompliserte betingelser, kan det likevel hende at det er noe i det at distanse har noe å si. Da ville intuasjonen til grammatikerne nevnt ovenfor fremdeles holde stikk. La oss derfor undersøke om begrensningene på mulig antesedens isteden ligger i det noe mer generelle begrepet distanse, dvs. at antesedenten ikke må være for langt unna pronomenet:

- (10) a. *Jon sparket denne.
 b. *Sin bror fortalte Per om dennes post.
 c. *Johanne plystret til Ola og Petter da denne leet på øyelokket.

I eksemplene i (10) er det kortest mulig avstand til DENNE og dens mulige antesedent. Likevel er korreferanse umulig. Liten avstand til antesedenten kan derfor ikke være et tilstrekkelig krav. Stor avstand er heller ikke det rette kravet til antesedenten. Dette er illustrert i (11), hvor det hverken er det leddet som er lengst unna (*Marit*) eller det som er nærmest (*Mona*) som kan være antesedent, men tvert imot det som er midt mellom (*Per*).³

- (11) a. *Marit fortalte Per [at Mona trodde [at denne var smart]].
 b. *Marit fortalte Per [at Mona trodde [at denne var smart]].
 c. Marit fortalte Per [at Mona trodde [at denne var smart]].

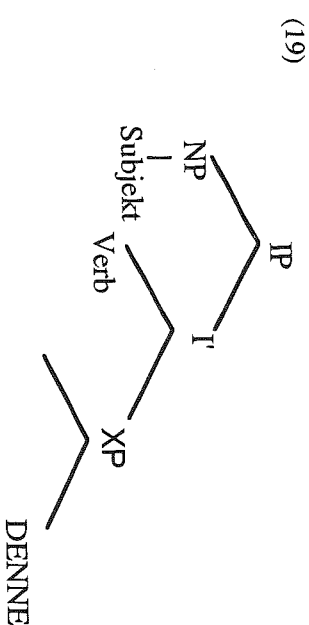
Om det ikke er distanse som er en avgjørende faktor, ser det likevel ut til å være et forhold som peker seg ut: I alle tilfellene er det utelukkert at antesedenten er et subjekt. Dette gjelder enten subjektet står i samme setning (for eksempel 10a,b), i setningen over (11b) eller i setningen over der igjen (11a). Vi har altså en *subjektvegring*. Denne må vi forklare.

2.3. *Tematiske roller*

Hvis DENNE ikke kan ha subjektet som antesedent, kan en mulig forklaring ligge i den tematiske rollen til subjektet. Den typiske rollen til subjektet er jo Agens, og det er rett og slett mulig at egenskaper ved DENNE luker ut muligheten for at den mest tematisk prominente rollen er antesedent. Tematisk prominens kan f.eks. beskrives v.h.a. hierarkiet til Grimshaw (1990:8):

og forenklet fremstilling av setningene i (18). Subjekts-NPen c-kommander T'-knuten og alt nedenfor den.

- (18) a. * **Marit** ba Jon sparke **denne**.
 b. * Per fortalte at [**Ola** var blitt lovet av Marit [å få et bilde av **denne**]].

Imidlertid er det mange eksempler på at DENNE er akseptabelt, selv når det er c-kommandert av antesedenten. Eksempelene i (20) er eksempler på dette, hvis man antar analysene av doble objekter i Hellan (1988b) eller Larson (1988) (se også eksempel (35)).

- (20) a. Marit ga **Jon** **dennes** frakk.
 b. Marit informerte **Jon** om **dennes** telefonregning.
 c. **Jon** var det som Marit informerte om **dennes** telefonregning.

Vi må altså forkaste hypotesen om at c-kommando er hele forklaringen.

3.2. Bindings teorien generelt

I Prinsipp-og-Parameter-tilnærningen er de syntaktiske kontekstbetingelsene for NP_{er} regulert av bindingsteorien. De manglende refererende eller deskriptive egenskapene hos DENNE gjør at det må være et pronomen eller en anafor, i det tradisjonelle, tredelte valget mellom refererende uttrykk, pronomener og anaforer. Det er altså i bindingsteorien vi finner bestemmelsene om hva slags kategorier som kan og ikke kan være antesedenter for de forskjellige typene NP_{er}.

Det er bindingsteoriens prinsipp A og B som regulerer bruksbetingelsene for anaforer og pronomener. De er gjengitt i (21) etter Chomsky

- (14) **Anna** ligner på Mona. **Hun** / ***HUN** har riktignok mørkere hår.
 (Fretheim 1993b)

Fretheim (1993a:21) mener at de trykkestærke pronomenerne dropper den mest saliente diskursdeltageren, i motsetning til trykksvake pronomener. I motsetning til andre pronomener har DENNE bare en trykkestærk variant. Det er derfor nærliggende å anta at DENNE har de samme begrensningene som trykkestærke pronomener, og at de altså har tilsvarende distribusjon. Parallellen til eksemplet i (14) kan tyde på at det er tilfelle:

- (15) **Anna** ligner på Mona. ***Denne** har riktignok mørkere hår.

Det er altså en likhet mellom trykkestærke personlige pronomener og DENNE her. Likevel ser vi en forskjell i det at trykkestærke pronomener kan velge subjektet som antesedent hvis det er det eneste mulige, mens subjektvegringen til DENNE er absolutt:

- (16) **Marit** sa at **HUN**/***denne** vil gjøre det.

Og mens (13b,c) ovenfor viste at lav prominens ikke gjør subjektet mer egnet som antesedent for DENNE, er en slik antesedent helt i orden for et vanlig trykkestærkt pronomen:⁵

- (17) a. **Ola** innga det inntrykket til Marit [at **HAN** var intelligent].
 b. **Ola** sjokkerte Marit [da **HAN** blottet seg på gata].

Vi kan derfor konkludere at saliens ikke spiller en avgjørende rolle for DENNE, i det minste ikke på samme måte som for trykkestærke pronomener.

3. Syntaktiske bruksbetingelser

3.1. Anti-c-kommando?

I svært mange av eksemplene vi har sett, kunne det se ut til at snarere enn at vi har en generell subjektvegringseffekt, har vi heller en generell anti-c-kommando-effekt.⁶ Subjektet er jo det eneste leddet som udiskutabelt c-kommanderer andre ledd. Dette er illustrert i (19), som er en skjematisk

bindingsteoriens prinsipp B. Men hvis vi ser litt nærmere på fenomenet, vil vi se at mens andre pronomenner fritt kan velge sin antesedent, i den forstand at hva som helst utenfor det lokale domenet kan være antesedent (bare det er tilstrekkelig kongruens i kjønn og tall), er det sterke begrensninger på hva som kan være antesedent for DENNE. (2a) er gjentatt og illustrert med koreferanssemuligheter.⁷

- (24) *Bård*_i er så harm over dette at *han*_i_j har sagt det til *presten*_k. [men *han*_i_j/K/I /*denne**_i*/*j*/K ble så rasende at Bård var redd han skulle slå].

DENNE kan bare ha *presten* som antesedent, selv i det ikke-lokale domenet. Hadde vi til sammenligning hatt et annet pronomen, som *han*, på samme plass, ville vi ikke hatt denne begrensningen. Både *Bård*, *han* (enten koreferent med *Bård* eller en utenforstående mannsperson), og *presten*, og til og med en ny utenforstående mannsperson, er mulige antesedenter for et typisk pronomen som *han*. Vi kan altså for det første slå fast at DENNE er et pronomen som følger bindingsteoriens prinsipp B i det at det må være fritt i sitt lokale domene. For det andre har vi å gjøre med en subjektvegving som går utover det lokale domenet.

3.4. Hva er det lokale domenet?

La oss se på flere eksempler med DENNE. På den måten kan vi kanskje finne ut noe om hva som er det lokale domenet som det må være fritt innenfor.

- (25) a. (Den godslige overbeifanten så sur ut.)

[*Han*_i pattet på pipen sin og skulle opp på sin *overordnede*_j [*da denne**_i_j kom inn]].

(Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

- b. [*Frøken Steen*_i overførte imidlertid sin oppmerksomhet til *Gribb*_j [*straks denne**_i_j dumpet ned mellom dem]].

(Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

- c. [*Han*_i banet seg gjennom en flokk småfans og nådde igjen *Haakensen*_j [*idet denne**_i_j åpnet døren til kontoret]].

(Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

(1986:166):

- (21) A: En anafor er bundet i et lokalt domene.

B: Et pronomen er fritt i et lokalt domene.

Et lokalt domene for et pronomen er den minste maksimale projeksjonen som inneholder både et subjekt (egentlig SUBJEKT, som omfatter noe mer enn det tradisjonelle subjektet) og en leksikalisk kategori som styrer pronomenet. På grunn av subjektstravet er denne kategorien enten NP eller S (CP) (Chomsky 1986:169). Bindingsteorien sier at en anafor må ha antesedenten sin i den minste NP eller S som tilfredsstiller kravene (dvs. som har et tilgjengelig subjekt forskjellig fra anaforen selv), mens et pronomen tvert imot ikke kan ha antesedenten sin i slike omgivelser. Et par eksempler på bindingsteorien for en typisk anafor er gitt i (22) (*meg selv*), og for typiske pronomenner i (23) (*han/den*). (At pronomenet også kan ha andre antesedenter, er ikke vesentlig her. Vær forøvrig oppmerksom på at inkludert i begrepet anafor regnes kombinasjoner av pronomen + selv.)

- (22) a. [*Jeg* snakket til *meg selv*].

b. * [*Jeg* skjønte [*at Per* snakket til *meg selv*]].

- (23) a. *Per* sa [*at han* var rik].

b. * [*Barna* fortalte oss historier om *dem*]].

I (22a) er anaforen *meg selv* bundet i et lokalt domene (setningen) av *Jeg*, noe som er lov i forhold til prinsipp A. I (22b) er anaforen ikke bundet i det lokale domenet (den underordnede setningen), og setningen er derfor ikke akseptabel. I (23a) er det lokale domenet den underordnede setningen, og der er pronomenet fritt, i den forstand at det ikke har noen mulig antesedent. I (23b) er det lokale domenet den finite setningen som alle NPene deltar i, og vi har ikke anledning til å ha et objektpronomen som har antesedenten i samme setning.

3.3. Bindingsteorien og DENNE

La oss se om DENNE følger bindingsteorien. Vi antar at det er et pronomen siden det har deiktiske varianter som aldri behøver å bindes. Bruker vi setning (2a) som eksempel, er pronomenet subjekt i en sideordnet, finite setning. Det er derfor fritt i sitt lokale domene, og følger således

kategorier har forskjellige lokale domener. For pronomener og anaforer følger dette av bindingsprinsippene. Ta som eksempel de relevante NPene i (26):

- (26) a. [The children like **each other's** friends].
 b. The children like [their friends].

I begge tilfeller er objekts-NP'en et mulig lokalt domene (hvor possessiv-ven er SUBJEKT). Men for den anaforiske possessiven i (26a) er det ikke noen mulig binder. Det lokale domenet er derfor neste kategori opp, nemlig hele setningen. For den pronominale possessiven i (26b) er det derimot viktig at det ikke er noen mulig binder. Det lokale domenet er derfor bare objekts-NP'en.

Hva er det som gjør at det lokale domenet til DENNE, med subjektet som antesedent, må være hele setningen? Forhåpentlig vil det, på samme måte som andre pronomener og anaforer, følge av en uavhengig årsak, slik at vi ikke bare må stipulere det. La oss se nærmere på fenomenet subjektsvegning.

3.5. Anti-subjektorientering generelt

Anti-subjektorientering, eller subjektsvegning, er et fenomen som har vært beskrevet i litteraturen siden Vikner (1985), og som har fått en forklaring i Hestvik (1992). Subjektsvegning er forklaringen på hvorfor f.eks. et objektspronomen ikke kan bindes av et subjekt, men av et annet objekt. Videre forklarer det forskjellen på eiendomspronomen på engelsk og norsk.

La oss først se hvordan subjektsvegningen er forklart. Et utgangspunkt er at refleksiv- og pronomener må flytte på LF til passende posisjoner, og at bindingsorien også virker på LF.⁹ Videre er det viktig at mens engelske pronomener er XP'er, så er norske pronomener X⁰-kategorier. (Dette underbygges av det faktum at norske pronomener kan modifiseres, av f.eks. PPer eller relativsetninger, i motsetning til engelske.) Hestvik (1992:566) antar at på LF må X⁰-kategorier forekomme i et funksjonelt hode, mens XP-pronomener må forekomme i spesifikkatoren til styreren sin. Dette kan vi eksemplifisere ved forskjellen mellom engelske og norske possessivpronomen:

d. [[Dere gjennomførte ranet som planlagt] – [men etter å ha tredd sekken nedover hodet på **Haakensen**, [med **dennes** velvillige bistand], drepte De ham]].

(Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

e. [[Den som blir vitende om **forvanskningen** og vil **påberope den**], må gi **den annen part**, meddelelse om det, [hvis ikke **denne***/i/ kjemner eller burde kjemne til forvanskningen]].

(Arnholt: Avtalerett, 1974)

f. [Kanskje er det mulig ut fra en generalisert erfaring å forutsette [[hvordan **den enes**; handling vil bli forstått av **den andre**]] og [hvordan **denne***/i/ ut fra sin situasjonsforståelse vil handle igjen inntil det hele ender i krig]].

(Sigurd Skirbekk: Den samfunnsvitenskapelige væremåte, 1968)

g. [På den venstre langvæg er tre vinduer]; [[midt på den modsatte væg er hensat **en forhøjning**] og [på **denne** et lidet bord med to lys, vandkaraffel, et glas og en klokke.]]]

(Henrik Ibsen: En folkefjende)

Det gjelder for alle eksemplene i (25) at subjektet ikke kan være antesedent for DENNE (for (25g) er dette selvsagt opplagt). Videre er DENNE ikke engang i samme leddsetning som det ikke-korefererende subjektet. I (25a,b,c,e) står det i en adverbial leddsetning i forhold til hovedsetningen med antesedenten og det ikke-korefererende subjektet. I (25d) står den i en appositiv adverbial preposisjonsfrase, i (25f,g) i hhv. en preposisjonsfrase og en leddsetning som er en komplement-konjunkt i en konjunksjonsfrase, med antesedenten i den andre setningskonjunkt.

Konklusjonen må være at det lokale domenet for DENNE er helsetningen:⁸ Fra (10) vet vi at domenet i hvert fall må være den lokale leddsetningen. Fra (11) finner vi at domenet må utvides til alle oversetninger som den lokale leddsetningen er et komplement til. (25) viser at også hovedsetninger som den lokale setningen er adverbial til, må være med i domenet som DENNE må være subjektsfritt i. Domenet er altså langt større enn det vi kjenner for andre pronomener. Samtidig må det understrekes at domenet bare gjelder for subjektet som antesedent.

At domenet for DENNE er et annet enn for andre pronomener, er i seg selv ikke så merkelig. Chomsky (1986) viser hvordan forskjellige

som på LF kan stå i spesifikatorposisjonen til sin styrende kategori (DP). DP er derfor det lokale domenet for pronomenet, og her er det fritt. På norsk er pronomenet en X⁰-kategori, som må flytte til en funksjonell kategori, som I, og som da er kommet inn i samme domene som subjektet, og derfor er bundet av det.

Hos Hestvik (1992:580) oppheves subjektvegringen ved finitt setningsgrense, slik at et pronomen godt kan være bundet av et ledd utenfor det lokale domenet:

(28) **John** tror [at **han** er smart].

Pronomenet må som vanlig flytte til en funksjonell projeksjon. Den eneste mulige posisjonen i dette tilfellet er C-posisjonen. At denne posisjonen er en mulig flyttingsposisjon nettopp for subjektet, viser vanlige klitseringer som skjer selv på S-struktur:

(29) **John** trodde [CP at-**n** [I_p t var smart]].

3.6. Anti-subjektorientering og DENNE

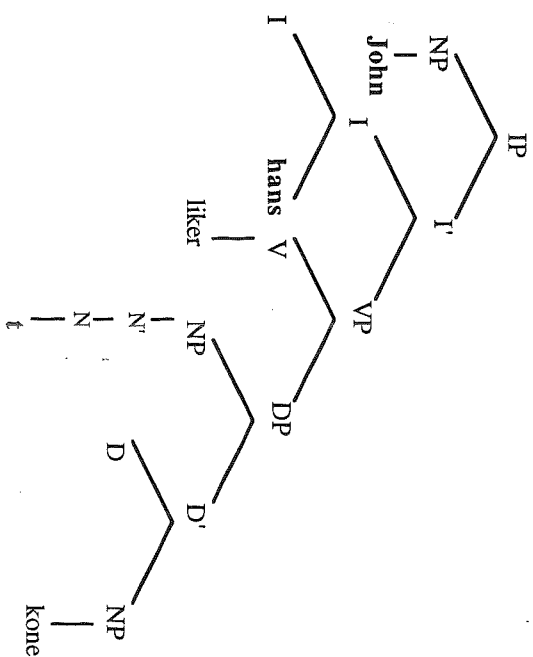
La oss anta, med Hestvik, at også DENNE er et pronomen, altså at det er en X⁰-kategori, og at det derfor må flytte til en funksjonell kategori på LF. Forskjellen mellom DENNE og andre pronomen er at DENNE har subjektvegring tvers over finithetsgrenser:

- (30) a. *Marit fortalte [at denne var smart]
 b. *Marit fortalte Per [at denne var smart]]
 c. *Marit fortalte Per [at Mona trodde [at denne var smart]]

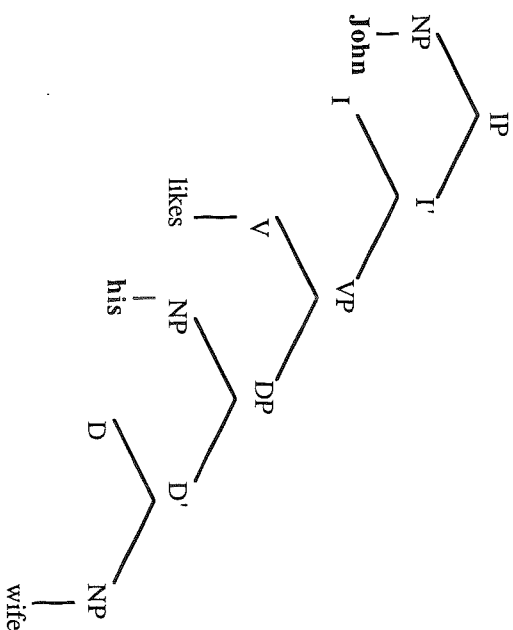
Den eneste mulige antesedenten til DENNE i (30), er *Per*, som er et objekt. Det følger av at DENNE har subjektvegring tvers over finithetsgrenser. Hva kan denne langdistansevegringen komme av? Hestviks analyse gir et hint: Støtten for C-klitseringen hos vanlige pronomen kommer fra klitseringen som vi kan se på S-struktur, som i (29). Slik klitsering forekommer ikke for pronomenet DENNE. La oss for klarhets skyld sette opp paradigmen for de personlige pronomenene i entall:

- (31) *Trykksterke pronomen*
 Nominativ: [ʔæi ʔda: ʔhan ʔhan ʔden ʔde:]
 Akkusativ: [ʔmæi ʔdæi ʔhan ʔhene " "]

(27) a. *John liker [hans kone]

b. John likes [his wife]

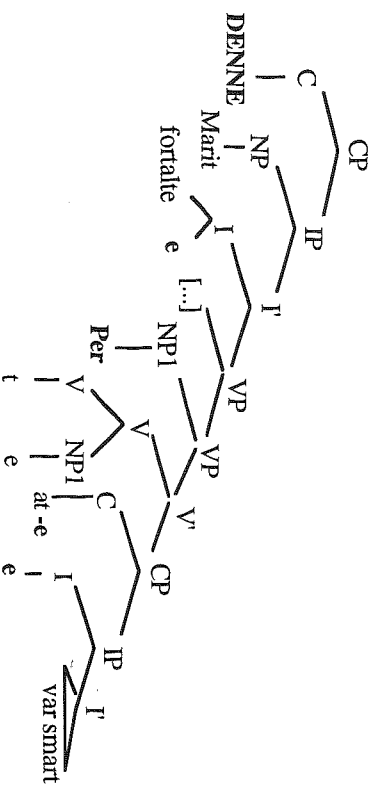
Forskjellen mellom det engelske og det norske eksemplet skyldes forskjell i lokalt domene på LF, noe som igjen skyldes flytteregele for de ulike X-bar-kategoriene. På engelsk er pronomenet en XP-kategori,

Figuren i (34b) viser hvordan DENNNE må flytte helt til topps for å finne en funksjonell kategori hvor det kan stå i fred.¹⁰ Dette skiller det altså fra andre pronomener som er klitiserbare, og som derfor kan slå seg til ro i nærmeste funksjonelle hode. Flyttingen, vist med spor her, er grunnen til at pronomenet ikke kan ha et subjekt som antesedent: Sporet i finitthetsprosjeksjonen I i oversetningen ville vært bundet av subjektet, noe som ville gå imot bindings teorien.

Vi ser at det er subjektstvegringen, i praksis altså LF-flyttingen, som er årsaken til at vi har et lokalt domene som faktisk er det samme som helsetningen, i kontrast til andre pronomener. Grunnen til at dette pronomenet må flytte så langt, er at det er trykksstærkt, og derfor ikke klitiserbart. Vi har derfor funnet en uavhengig årsak til at det lokale domenet er sterkt utvidet for DENNNE.

Treet i (34b) viser hvorfor subjektet ikke kan være antesedent for DENNNE. Men hvordan kan DENNNE være koreferent med objekter og andre kategorier? La oss først se på en setning som også inneholder objekter. (Treet er basert på analysen av doble objekter i Larson 1988.)

- (35) a. Marit fortalte Per at denne var smart.
b.

Dette treet viser hvordan LF-representasjonen blir for en akseptabel setning. Som før er det umulig at subjektet i oversetningen er antesedent for DENNNE, siden det da vil være bundet i sitt lokale domene (sporet t i Agr-S ville være bundet av subjektet Marit). Men spørsmålet vi må stille,

Trykksvake (klitiske) pronomener

Nominativ: [jæ du n a dn deɹ]
 Akkusativ: [mæ dæ " " " "]

Pronomenet DENNNE har ikke trykksvake former:

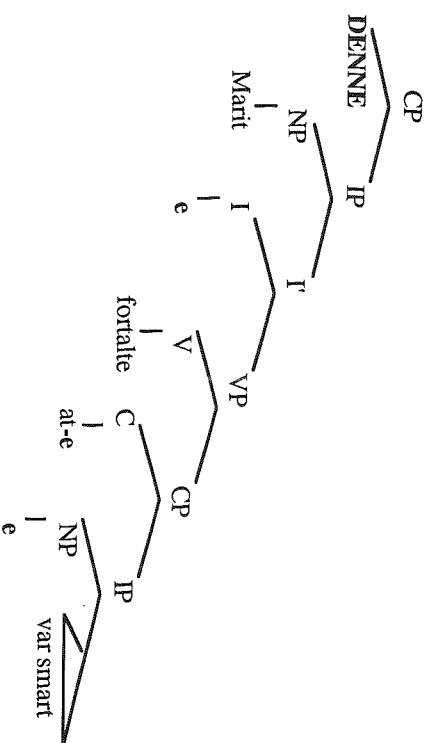
- (32) Trykksstærk DENNNE (trykksvak finnes ikke)
 Nominativ/akkusativ: [ʔ'dene 'dette 'disɛ]

Som en av NLTs anonyme konsulenter helt riktig påpeker, gjenspeiles dette også i syntaksen, hvor DENNNE ikke kan stå på samme plass som trykkløste pronomener:

- (33) a. Marit serverte Jon en suppe, men han likte den ikke / *ikke den.
 b. Marit serverte Jon en suppe, men han likte *denne ikke / ikke denne.

Mangelen på trykksvak, klitisk DENNNE gjør det nærliggende å anta at dette pronomenet ikke kan klitiseres overhoder. Det kan altså ikke flytte til en underordnet C, som de andre pronomener kan, men må flytte helt til det kommer til en C-prosjeksjon uten innhold (vi må anta at C er tom). Flyttingen foregår skrittvis fra I til C til I, til det til slutt er en overordnet C som ikke er fylt av en konjunksjon, hvor pronomenet kan lande.

- (34) a. *Marit fortalte [at denne var smart]
 b.

sitt lokale domene. Det eneste som aldri har anledning til å binde DENNE eller sporet, er nettopp subjektet, som alltid vil befinne seg i en bindingsposisjon innenfor samme lokale domene.

Vi har nå gjort rede for hvorfor DENNE ikke kan ha som antesedent subjektet, hverken i sin egen setning eller i eventuelle oversetninger. Grunnen er at det må flytte helt til en ledig C-posisjon, som vil være den øverste. Dette gjelder for alle slags leddsetninger, enten de er argumenter (som de fleste av *ar*-setningene i eksemplene) eller adjunkter (som blant annet de tidsadverbielle setningene i (25) innledet med *da*, *straks*, *idet*), fordi de har det til felles at C-posisjonen er fylt av en komplementator. Videre har vi gjort rede for hvorfor det likevel kan ha alle andre slags kategorier som antesedent: Alle andre kategorier enn subjektet vil være i et ikke-bindingsforhold innenfor det lokale domenet.

I visse konstruksjoner finner vi koreferanse som ikke tyder på subjektvegning. Setningen i (38) (gjentatt fra (3b)) er et eksempel på det.

- (38) Da saa **Fredren** kom, traf **denne** ikke Christian Frederik uforberedt
(Nielsen, Christian Frederik 15-16, stert i Western 1921:489)

Ved første øyekast kan dette se ut som et moteksempel til subjektvegringsanalysen. Men når vi kikker litt nærmere på setningen, viser det seg at analysen fortsatt holder. Det eneste andre subjektet i helsetningen står i en adjungert leddsetning, og vil aldri være tilgjengelig som en binder. DENNE vil altså være fritt uansett hvor det står i sin egen setning.

Vi kan nå beholde antagelsen om at DENNE er et pronomen, og bindingsprinsippet for pronomener, (39a). På grunn av de spesielle egenskapene til DENNE, nemlig at det er trykkestærkt, og derfor må flytte til topps, vil (39a) måtte omskrives med (39b).

- (39) a. Et pronomen er fritt i et lokalt domene.
b. DENNE må være fritt i alle lokale domener.

4. Gjenstående problemer

4.1. Subjektvegning utenfor helsetningen

I det foregående har alle forklaringer og analyser av forholdet mellom DENNE og antesedenten vært gitt med helsetningen som største enhet.

er hvordan det kan aksepteres at *Per* binder DENNE, innenfor det som tilsynelatende også er et lokalt domene.

Hittil har vi betraktet helsetningen som ett lokalt domene, hvor DENNE eller sporet må være fritt. Imidlertid er det grunn til å sette spørsmålsteget ved om et lokalt domene kan være så stort. Ut fra distribusjonen kan vi kalle DENNE et "langdistansepronomen", på samme måte som det er vanlig å snakke om "langdistanserefleksiver".

Progovac (1993:757) diskuterer det lokale domenet til langdistanserefleksiver. Som Hestvik skiller Progovac mellom X^0 - og XP -refleksiver. Progovac diskuterer langdistanse-refleksiver (X^0) i russisk og kinesisk, som på mange måter er det motsatte av det fenomenet vi diskuterer her. (36) er et eksempel fra kinesisk, og (37) fra russisk:

- (36) **Zhangsan**; renwei [**Lisi**] zhidau [**Wangwu**] xihuan [**ziji**]/k/]
Zhangsan tror Lisi vet Wangwu liker selv
'Zhangsan tror at Lisi vet at Wangwu liker (seg) selv.'

- (37) **Vanja**; znajet [čto] **Volodja**; ljubit svoju*/j/ ženu]
Vanja vet at Volodja elsker selsv kome
'Vanja vet at Volodja elsker kona si.'

Mens det norske DENNE ikke kan bindes av et subjekt uansett hvor langt borte i setningen det er, er langdistanserefleksivene nettopp kjennetegnet ved at de må bindes – av et subjekt i helsetningen uansett hvor langt borte det er. Progovac mener at det er finthet som er det relevante domenet for bindingsbegrensningene. I russisk kan reflexiven ikke bindes ut av finthetsdomenet, mens det ikke er noen slik begrensning i kinesisk, som ikke har noen morfologisk Agr. Norsk, som i likhet med russisk har verbmorfologi, har også finthet som begrensning på sine langdistanserefleksiver *seg* og *sin* (se for eksempel Hellan 1988a:73).

La oss derfor anta at det også er finthet, nærmere bestemt Agr-SP (Progovac 1993:756 foreslår Agr), som begrenser det lokale domenet for DENNE. Hvis vi nå ser på treet i (35b), er det tydelig hvorfor objekter og andre kategorier kan være koreferente med DENNE. De er alle plassert nedenfor det relevante sporet, og er derfor ute av stand til å binde DENNE innenfor det lokale finthetsdomenet. At sporet i C i undersetningen i (35b) er bundet av objektet *Per* i oversetningen, er nå uproblematisk, siden de to befinner seg i forskjellige finthetsdomener. (Vi må presisere at et nytt finthetsdomene starter i CP.) Sporet er derfor fritt i

- (41) a. To høvelige bord har han teija og føyd sammen. Han pussar disse til **overflata** er slett, og legger svart farge over. Rundt **denne** fester han ei ramme som han smykkar med utskjæringer.
(Anne Karin Elstad: Magret, 1977)
- b. **En tredje rifle** åpnet ild. **Denne** hadde en grovere lyd og skjøt enkeltskudd.
(Jan Bjørkelund: Ragnarokk, 1977)

c. På denne står så **borda** tett i tett. Øystein har fått eit av **desse**, nær tverrveggen innerst i rommet.
(Rolf Sagen: Mørkets gjemninger, 1976)

Vi kan altså fastholde LF-flytting som forklaring på subjektvegring innenfor helsetningen. Likevel ser det ut til at i de aller fleste tilfeller der DENNE forekommer i en annen helsetning enn antesedenten, er det en form for subjektvegring til stede. Siden strikt subjektvegring ikke forekommer mellom setninger, er det mulig at noen av de andre punktene vi har sett på, kan være årsaken til det som ser ut som delvis subjektvegring. Den mest sannsynlige årsaken kan være saliens, som spiller en stor rolle ved andre pronomeners antesedens. Videre kan lineær presedens spille en viss rolle. Disse punktene forfjener å utforskes i mer detalj.

4.2. Subjektvegring utenfor det lineære setningsdomenet

Det finnes et eksempel på DENNE ovenfor som den skisserte analysen vanskeliggjør å løse. Det gjelder subjektvegring ved koordinering, som i (42) (gjentaatt etter (25f)):

- (42) [Kanskje er det mulig ut fra en generalisert erfaring å forutsi
[Hvordan **den** **enesj** handling vil bli forstått av **den andre**]] og
[Hvordan **denne** **sig** ut fra sin situasjonsforståelse vil handle igjen
inntil det hele ender i krig]].
(Sigurd Skirbekk: Den samfunnsvitenskapelige væremåte, 1968)

Uansett hvordan de koordinerte *hv*-setningene analyseres, er det vanskelig å gi en forklaring på hvorfor *en del* av subjektet i den ene konjunkten ikke kan være antesedent for DENNE. Man skulle tro at en slik del aldri ville være høyt nok opppe i strukturen til å binde hverken DENNE eller noen av dets spor, og at DENNE derfor kunne ha begge de uthevede

Imidlertid brukes DENNE ofte også i en annen helsetning enn den hvor antesedenten er:

- (40) a. Jerven fortalte sin kollega hva han selv hadde måttet gjennomgå i løpet av formiddagen, og ble omgående kommandert avsted til **nærmeste lege**. **Denne** kunne berolige ham med at hjerneskallen var like hel og at han på mystisk vis lot til å ha unngått hjernerystelse.
(Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

b. En gang om dagen ringte impressarioen og fortalte **Jerven** hvor langt han var kommet siden sist. **Denne** noterte pliktskyldigst ned alle opplysninger, mens en frustrerende følelse av at dette arbeidet var fullstendig bortkastet gjorde seg stadig mer gjeldende.
(Jan H. Jensen: Døden er stamgjest, 1977)

c. De er etterhånden nået ind i **småskogen** til venstre. **Denne** skjuler dem lidt efter lidt, så de ikke mere ses.
(Henrik Ibsen: John Gabriel Borkman)

d. Han løfter glasset, får eit glimt av andletet til **keharen** i det same. Er det så at **denne** gjer nart av han?
(Rolf Sagen: Mørkets gjemninger, 1976)

e. Han ser med uvilje på **karen** tvers over **bordet**. **Denne** løfter glasset til ein skål.
(Rolf Sagen: Mørkets gjemninger, 1976)

f. Utanfor her først ein gang, og så ein **terrasse** langs veggane. På **denne** står så borda tett i tett.
(Rolf Sagen: Mørkets gjemninger, 1976)

I eksemplene over ser det faktisk ut til at det også er subjektvegring. Hvis subjektvegringen viser seg å være uavhengig av om DENNE og antesedenten befinner seg innenfor samme helsetning, står LF-flyttingsanalysen som er skissert ovenfor, mindre trygt. Det vil uvegerlig være mindre overbevisende om det som ser ut til å være samme fenomen, må ha to forskjellige forklaringer avhengig av hvor helsetningsgrensen går. Men det viser seg at subjektvegringen ikke er like sterk utenfor setningsdomenet – alle forekomstene av DENNE nedenfor har subjekt som antesedent:

- 5 Setningen (17b) kan ikke ha setningsintem referanse for den ene av de anonyme konsulentene. Kanskje den blir lettere å akseptere hvis man tenker seg *HAV* brukt kontrastivt, f.eks. i motsetning til Olas datter.
- 6 Et element X sies å c-kommandere et annet element Y om den første knuten som dominerer X også dominerer Y.
- 7 Innholder i annen leddsetning passer, som en av konsulentene riktig påpeker, dårlig med referansen *han*_T. Det er likevel ikke noe prinsipielt i veien for koreferanse i denne posisjonen.

- 8 Med heisseting menes hovedsetning med eventuelle leddsetninger. I de tilfeller hvor flere heissetinger er koordinert v.h.a. sideordnende konjunksjoner, vil ikke domenet inkludere koordineringen som helhet. Denne spesifikeringen vil jeg få takke en av NLTs konsulenter for.
- 9 LF (Logisk Form) er ett av (minst) tre representasjonsnivåer i GB-teorien, de andre er PF (Fonetisk Form) og S-struktur (syntaksen). Se forøvrig Chomsky (1981:9) eller senere utgivelser.

- 10 Mange antar at C alltid er fylt i norsk, enten av en konjunksjon eller av det finite verbet. Vi står da overfor to tekniske muligheter. Enten er DENNE venstre-adjungert til C (venstre-adjungering har i motsetning til høyre-adjungering den ønskelige effekten at klitsening blir umulig), eller så flytter det enda høyere opp. Med førstnevnte alternativ må vi spørre hvorfor, hvis venstre-adjungering til hoder er mulig, dette ikke har skjedd lenger nede i treet. Svaret kunne antagelig formuleres ved hjelp av prinsippene *procrastinate* (latenskap) og *least effort* (minste anstrøngelse) (Chomsky 1995), noe som må bety at det er lettere å flytte innom (høyre-adjungerte) funksjonelle hoder enn å venstre-adjungere. Da prøver man altså høyre-adjungering så lenge dette er mulig.

Med det andre alternativet vil DENNE måtte danne sin egen funksjonelle projeksjon ovenfor alle de andre, siden det ikke er noen annen måte å finne noen ledig hode-posisjon på. Denne fremgangsmåten er foreslått i Grimshaw (1993) som måten funksjonelle projeksjoner fremkommer på i sin alminnelighet.

- Spørsmålet om hvilken løsning som velges, er empirisk. Ved det første alternativet vil det aldri være mulig for DENNE å være koreferent med det som står i [Spec,CP]. Siden dette ofte vil være subjektet, må vi velge det andre alternativet. DENNE dannet altså sin egen projeksjon helt øverst. Hva denne kalles er uinteressant, og jeg velger her å presentere den som CP, mens resten av setningen er i IP.

- 11 Dette kan ikke være universelt, slik en av de anonyme konsulentene påpeker, siden f.eks. japansk har langdistansesebinding over finthetsgrenser:

(i) Uohn-ga [Bill]-ga [Mike]-ni zibun_T/j_T*-no koto-o hanasita toj omottehajru
John SB Bill SB Mike IO selv POSS ting DO fortalte at tror
'John tror at Bill fortalte Mike om (seg/han) selv.'

- 12 Hellans eksempel er det nedenstående, hvor kravet om inner presedens er fraveket:

(Katada 1991:313)

fraser som antesedent. Jeg unnlater å prøve å forklare dette, men konstaterer at Hellan (1988a:160) diskuterer noe tilsvarende for konstruksjoner som ikke er typiske Agens-ledd. De følger tildels andre regler, slik at f.eks. en NP-intern kategori kan bindes av en utenforstående kategori enda de formelle kravene tilsvarende ikke er oppfylt.¹² Hellans krav til subjekts-NP'en er tilstede også i vårt tilfelle: Den er ikke Agens.

5. Sammenfatning

Vi har sett på ulike pragmatiske, semantiske og syntaktiske bruksbetingelser for pronomenet DENNE. Vi har sett at beingelsene er såpass komplekse at en syntaktisk forklaring har vært nødvendig, med bindingsteori og subjektsvegring som følge av LF-flytting: DENNE må være fritt for en subjektsantesedent, og dette gjelder for alle subjekter i heissetingen, uansett hvor mange trinn ned pronomenet befinner seg.

Analysen tar for seg alle forekomster (så nær som én) av setningsintem DENNE, men sier ikke noe om antesedens over heissetingsgrense. Det ser uansett ut til at subjektsvegringen er langt svakere setningsekstern, noe som tyder på at det der finnes andre beingelser – kanskje mer i tråd med logoforiske pronomenener.

Noter

- 1 Den første versjonen av denne artikkelen ble presentert på MONS V, Agder distrikthøgskole, Kristiansand, 1993. Jeg takker publikum der for nyttige spørsmål og kommentarer, som har kommet den herværende artikkelen til gode. Dessuten vil jeg gjerne takke Elisabeth Engdahl og to anonyme NLT-konsulenter for fine forslag til forbedringer.
- 2 En anonym konsulent mener at katorfisk referanse til leddsetningen burde vært uttrykt med *dette*. I en annen sammenheng hadde nok det vært eneste mulighet. Men i denne bestemte setningen forekommer *denne* som predikativ til *Fruigten*, og må derfor kongrue med den. Likevel er det den appositive leddsetningen som inneholder referansen til pronomenet. Uansett, det viktigste i denne sammenheng er at *sistnevnte*, i motsetning til *denne*, ville vært umulig her.
- 3 En anonym konsulent kan ikke godta (11c) med setningsintem referanse. Setningen er nok tung, men mine informanter har vært klare i bedømmelsen: Skal man ha setningsintem referanse, er *Per* eneste mulighet.
- 4 En av konsulentene kan ikke godta verbet *inggi* med PP-komplement, men bare med rent nominal som indirekte objekt. (13b) ville da bli (i):
(i) *Ola ingga Marit det inntrykket at [denne var intelligenti]
Referanseforholdet forblir like umulig.

Western, A. 1921: *Norsk riksmålsgrammatikk*. Kristiania: Aschehoug.

[Mottratt 13.10.1995, revidert versjon 30.1.1996.]

Adressa til forfatteren:
 Institutt for lingvistiske fag
 Universitetet i Oslo
 Postboks 1102 Blindern
 N-0317 Oslo
 E-post: j.b.johannessen@ifl.uio.no

Referanser

- Beito, O.T. 1970: *Nynorsk grammatikk. Lyd- og ordlære*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Chomsky, N. 1981: *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, N. 1986: *Knowledge of Language: its Nature, Origin, and Use*. New York: Praeger.
- Chomsky, N. 1995: *The Minimalist Program*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Frøheim, T. 1993a: Accessing contexts with intonation. *Working Papers in Linguistics* 17, 1-28. (Universitetet i Trondheim.)
- Frøheim, T. 1993b: Relevansteoretisk lys på forholdet mellom "salience" og "accessability". (Foredrag holdt ved Universitetet i Oslo, 13. oktober 1993.)
- Frøheim, T. 1993c: The accent parameter and the cognitive status of discourse referents. (Ms.)
- Grimshaw, J. 1990: *Argument structure*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Grimshaw, J. 1993: Minimal Projection, Heads & Optimality. *Technical Report* 4, (Rutgers University Center for Cognitive Science).
- Hellan, L. 1988a: *Anaphora in Norwegian and the theory of grammar*. Dordrecht: Foris.
- Hellan, L. 1988b: The phrasal nature of double object clusters. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 42. (Lunds universitet.)
- Hestvik, A. 1992: LF movement of pronouns and antisubject orientation. *Linguistic Inquiry* 23, 557-94.
- Johannessen, J.B. 1989: Kilitika. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 7, 117-47.
- Johannessen, J.B. 1993a: Pronomenet 'denne'. (Foredrag presentert på MONS V, Distrikthøgskolen i Agder, Kristiansand.)
- Johannessen, J.B. 1993b: *Coordination. A minimalist approach*. Universitetet i Oslo, (Dr.philos.-avhandling).
- Katada, F. 1991: The LF Representation of Anaphors. *Linguistic Inquiry* 22, 287-313.
- Knudsen, T. 1949: *Pronomener*. Oslo: Universitetets studentkontor.
- Larson, R. 1988: On the double object construction. *Linguistic Inquiry* 19, 335-91.
- Næs, O. 1972: *Norsk grammatikk*. Oslo: Fabritius.
- Progovac, L. 1993: Long-distance reflexives: Movement-to-Inf versus relativized SUBJECT. *Linguistic Inquiry* 24, 755-72.
- Vikner, S. 1985: Parameters of binding and binding category in Danish. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 23, 1-61.